

CRAEYBECKX, Lode (eigenlijk François F.L.) (Antwerpen 24 november 1897 – Antwerpen 25 juli 1976).

Volgde de oude humaniora aan het atheneum te Antwerpen. Craeybeckx werd er lid van de **Vlaamse Bond** en stichtte er, onder invloed van de geschriften van Frederik van Eeden, de **Johanneskring**. Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog was hij zeer actief in het bruisende culturele leven van Antwerpen en toen in 1916 de Gentse universiteit door de Duitse bezetter verneerlandst werd, liet hij zich inschrijven in de eerste kandidatuur Germaanse talen om vrij vlug over te schakelen naar de klassieke filologie. Hij wierp zich met hart en ziel in de Vlaamse actie, liet de studie voor wat ze was en richtte de vereniging van jonge intellectuelen de **Jeugdgemeente** op, waar hij als "de nieuwe **Albrecht Rodenbach**" werd begroet. Ook zijn Vlaamsgezinde broer Herman studeerde aan de **von Bissing Universiteit**. Hij trad in 1918 toe tot de Gentse activistische **Vlaamsch-Nationale Partij** en werd hiervoor na de oorlog tot negen maanden celstraf veroordeeld. Broer Lode liep een veroordeling van vijf jaar hechtenis op, maar kwam na twee jaar en twee maanden vrij. In de gevangenis leerde hij zijn toekomstige echtgenote Irma Lauwers kennen, die als lid van **Wij Willen** de gevangenen bezocht.

Na zijn vrijlating werkte Craeybeckx eerst als handelscorrespondent, daarna als bediende in een coöperatieve vereniging. Ten slotte werd hij redacteur Buitenland bij de **Volksgazet**. Inmiddels was hij toegetreden tot de **Belgische Werkliedenpartij**, wellicht onder invloed van het sociaal idealisme van Frederik van Eeden. In 1928 behaalde hij voor de Centrale Examencommissie het doctoraat in de rechten en in 1931 startte hij een advocatenpraktijk. Het jaar daarop begon Craeybeckx' politieke loopbaan. Hij werd in 1932 gemeenteraadslid in Deurne en van 1933 tot 1937 was hij er burgemeester. Van 1932 tot 1968 was hij socialistisch Kamerlid voor Antwerpen. In 1946 was hij gedurende één week minister van koloniën. In datzelfde jaar werd hij in **Antwerpen** tot gemeenteraadslid verkozen. Hij was er burgemeester van 1947 tot zijn dood in 1976. Craeybeckx was vanuit zijn breed belangstellingsveld, zijn zelfstudie, zijn wijsgerige lectuur en zijn evangelisch rechtvaardigheidsgevoel uitgegroeid tot een beginselvast **flamingant**. Zijn flamingantisme bleef hij beleven in zijn socialistische beweging en maatschappijvisie. Tijdens de Tweede

Wereldoorlog nam hij duidelijk afstand van de collaboratie.

Als burgemeester van Antwerpen groeide hij boven de stad uit en werd hij een van de meest gezaghebbende politici in Vlaanderen. Hij was promotor van diverse ophefmakende protestacties waarin openbare mandatarissen gezamenlijk hun invloed en prestige deden gelden. Zijn vermaarde 11 juli-toespraken, waarin hij opriep tot Vlaamse strijdbaarheid, werden als duidelijke richtlijnen erkend.

Op 6 september 1954, tijdens een driepartijenvolksvergadering in Antwerpen, waar ook Paul-Willem Segers en Frans Grootjans het woord voerden, sprak Craeybeckx de bekend geworden slagzin "Antwerpen laat Brussel niet los". Die was bedacht door Ger Schmook, de organisator van de vergadering, waarop gepleit werd voor een definitieve wettelijke regeling van de taalgrensproblematiek, de afgrendeling van de Brusselse expansie en de bescherming van de taalrechten van de Brusselse Vlamingen.

Craeybeckx speelde ook een vooraanstaande rol in de actie tegen de talentellingen en leidde in 1960 de beweging van de Vlaamse burgemeesters die de tweetalige formulieren van de volkstelling terug-

Lode Craeybeckx als burgemeester van Antwerpen tijdens een speech voor het geboortehuis van Lode Zielens. Craeybeckx beleefde het flamingantisme vanuit zijn socialistische beweging en maatschappijvisie. (AMVC)

stuurden. Hij kantte zich meermaals zeer scherp tegen de verfransingspolitiek van de burgemeesters van de 19 Brusselse gemeenten. In meerdere toespraken en artikels bevocht hij de uitspraak van zijn partijgenoot en Brussels Kamerlid Henri Simonet, die gezegd had dat de verfransing van Brussel onomkeerbaar was.

In 1967 kwam onder impuls van Craeybeckx en dankzij zijn doortastendheid het **Vlaams Onderwijscentrum Brussel** tot stand. Daarvoor had hij de grote cultuurfondsen en andere grote Vlaamse verenigingen samengeroepen. Om dit centrum van middelen te voorzien lanceerde hij de actie 'elke gemeente geeft jaarlijks één frank per inwoner'. Meermaals kwam hij bij de ministers van onderwijs tussen om de financiële middelen van het centrum veilig te stellen. Craeybeckx was ook de drijvende kracht en voorvechter van een Universiteit in Antwerpen en in 1972 was hij de spil van een actie die pleitte voor rust op het spellingsfront. Hij verzette zich tegen de zogenaamde 'fonologische' vereenvoudiging van de schrijfwijze.

WERKEN: *Honderd jaar burgerlijke democratie*, 1930; – *Réformes de structure*, 1946; – *Guldensporenfeest 1954. Toespraak op de Grote Markt*, 10 juli, 1954; – *Waarom een universiteit te Antwerpen?*, 1969³ (ook in het Frans: *Pourquoi créer une université à Anvers?*, 1959); – *Universiteit Antwerpen Nu*, 1962; – *Problèmes linguistiques*, 1964; – *Antwerpen, let op uw zaak*, 1964; – 'A propos d'une conférence de M. Henri Simonet', in *Le Soir* (11 november 1966); – 'Geen uitbreiding van de Brusselse olievlek', in *De Brusselse Post*, jg. 17, nr. 3 (15 maart 1967), p. 1 en p. 6; – 'Vlaanderen en Brussel, feestrede op 11 juli-viering te Brussel', in *Volksgazet* (10 juli 1967); – *Wat zegde, wilde, eiste Antwerpen bij monde van zijn burgemeester Mr. Lode Craeybeckx. Keuze uit een overvloed van toespraken allerhande van 1947 tot 1967*, 1967; – *Universiteit van deze tijd*, 1969; – *Sluipmoord op de spelling*, 1972; – *De verhouding Nederland-Vlaanderen in verband met de gemeenschappelijke taal en cultuur*, 1976.

LITERATUUR: 'Huldiging van Burgemeester L. Craeybeckx en de Schepenen J. Wilms en F. Detiège', in *Antwerpen*, jg. 13, nr. 4 (1967); – J. Florquin, 'Lode Craeybeckx', in *Ten huize van...*, IV, 1968; – D. de Weerdt, 'Lode Craeybeckx, socialist en Vlaming', in *Doelrood*, nr. 4 (1976), p. 3-5; – 'In memoriam Lode Craeybeckx', in *Antwerpen* (1976), p. 125-136; – 'In memoriam Lode Craeybeckx', in *Socialistische Standpunten* (1976), p. 201-207; – G. Schmook, 'In memoriam Lode Craeybeckx', in *WT*, jg. 36 (1977), kol. 89-114; – M.E. Tralbaut, *En toen verscheen Rodenbach redivivus*, 1977; – G. Garré, *Lode Craeybeckx, 1897-1976*, 1988; – W. van Geet, *Lode Craeybeckx, het Vlaams geweten van de BSP*, 1989; – D. Vanacker, *Het activistisch avontuur*, 1991.

MANU RUYS* EN GIJS GARRÉ